

ENCICLICA SFÂNTULUI ȘI MARELUI SINOD AL ORTODOXIEI

Abstract : At the end of the works of Holy and Great Synod of our Orthodox Church, summoned by His Holiness Bartholomew, the Ecumenical Patriarch, in approval with the Blessed First Standings of the All-Holy Orthodox Church, for the praise of His blessed name and the good of the people of God and whole world, the participants issued a common Encyclic in which different debates and orthodox points of view regarding the many of the contemporary world concerns, of globalization, and evil influence of the human activity on the environment are presented.

Keywords : holy synod, orthodox church, encyclic, globalization

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh,

Cântare de mulțumire înălțăm Dumnezeului închinat în Treime, Celui Care ne-a învrednicit să ne întâlnim laolaltă în zilele Cincizecimii în insula Creta, cea sfințită de Apostolul Neamurilor, Pavel, și de ucenicul său, Tit, „*adevăratul fiu după credința cea de obște*” (Tit 1, 4), și, cu însuflarea Duhului Sfânt, să încheiem lucrările Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii noastre Ortodoxe, convocat de Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, în asentiment cu Preafericiții Întâistătători ai Preasfintelor Biserici Ortodoxe, spre slava numelui Său celui binecuvântat și spre binele poporului lui Dumnezeu și al lumii întregi, împreună mărturisind cu dumnezeiescul Pavel: „*Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu*” (I Corinteni 4, 1).

Sfântul și Marele Sinod al Bisericii celei Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolică reprezintă mărturia autentică a credinței în Hristos Dumnezeu-Omul, Fiul Unul-Născut și Cuvântul lui Dumnezeu, Care, prin întrupare, prin întreaga Sa lucrare pe pământ, prin jertfa pe Cruce și prin învierea Sa, L-a descoperit pe Dumnezeu în Treime ca iubire nemărginită. Așadar, cu o singură gură și o inimă adresăm cuvântul „*nădejdi din noi*” (I Petru 3, 15) nu numai către fiii Preasfintei noastre Biserici, ci și către toți oamenii, „*celor de departe și celor de aproape*” (Efeseni 2, 17). „*Nădejdea noastră*” (I Timotei 1, 1), Mântuitorul lumii, S-a descoperit ca „*Dumnezeu cu noi*” (Matei 1, 23) și ca

Dumnezeu „pentru noi” (Romani 8, 32), „care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 Timotei 2, 4).

Vestind mila și netăinuind binefacerea, cunoscând cuvintele Domnului că „cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Matei 24, 35), cu „bucurie deplină” (1 Ioan 1, 4), binevestim cuvântul credinței, al nădejzii și al dragostei, privind înainte către „ziua cea neînserată, cea continuă, cea fără de sfârșit” (Sfântul Vasile cel Mare, *Hexaameron*, II, PG 29, 52). Faptul că „cetatea noastră este în ceruri” (Filipeni 3, 20), nu contestă, ci întărește mărturia noastră în lume.

Prin aceasta, urmăm tradiției Apostolilor și Părinților noștri care L-au binevestit pe Hristos și prin experiența mântuitoare a credinței Bisericii prin El, teologhisind „pescărește”, adică apostolic către oamenii de fiecare vârstă, pentru a le transmite Evanghelia libertății „întru care Hristos ne-a făcut liberi” (Galateni 5, 1). Biserica nu trăiește pentru sine. Ea se oferă întregii umanități, pentru înălțarea și înnoirea lumii în ceruri noi și pământ nou (cf. *Apocalipsa* 21, 21). Astfel, ea oferă mărturia evanghelică și împarte lumii darurile lui Dumnezeu: iubirea Sa, pacea, dreptatea, reconcilierea, puterea Învierii și așteptarea veșniciei.

I. Biserica: Trupul lui Hristos, icoană a Sfintei Treimi

1. Biserica cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească este *comuniune divino-umană după chipul Sfintei Treimi*, pregustare și viețuire a celor din urmă în Dumnezeiasca Euharistie și descoperire a slavei lucrurilor celor viitoare, și, ca o Cincizecime continuă, este un glas profetic netăcut în lume, prezența și mărturia „*Împărăției lui Dumnezeu, venind întru putere*” (Marcu 9, 1). Ca Trup al lui Hristos, Biserica „*adună*” (Matei 23, 37) lumea la El, o transformă și o adapă cu „*apa, curgătoare spre viață veșnică*” (Ioan 4, 14).

2. Urmând cuvintelor constituente ale Domnului, Întemeietorul Bisericii, rostite în timpul Cinei de Taină împreună cu ucenicii Săi despre Taina Sfintei Euharistii, tradiția apostolică și patristică a subliniat caracterul Bisericii ca „*trup al lui Hristos*” (Matei 26, 26; Marcu 14, 22; Luca 22, 19; 1 Corinteni 10, 16-17; 11, 23-29) legând-o întotdeauna de taina întrupării Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara. În acest duh, întotdeauna a fost subliniată legătura indisolubilă atât dintre întreaga taină a dumnezeieștii iconomii în Hristos și taina Bisericii, cât și dintre taina Bisericii și Taina Sfintei Euharistii, ceea ce se confirmă mereu în viața sacramentală a Bisericii prin lucrarea Duhului Sfânt.

Biserica Ortodoxă, fidelă acestei tradiții apostolice unanime și experienței sacramentale, *constituie continuarea autentică a Bisericii celei Una, Sfântă,*

Sobornicească și Apostolească, după cum este mărturisită în Simbolul de credință și confirmată de învățătura Părinților Bisericii. Astfel, ea simte această mare responsabilitate nu numai pentru trăirea autentică a experienței sale de către trupul eclezial, ci și pentru mărturia demnă de încredere a adevărului înaintea tuturor oamenilor.

3. Biserica Ortodoxă, în unitatea și universalitatea (sobornicitatea) ei, este *Biserica Sinoadelor*, începând cu Sinodul Apostolic din Ierusalim (*Faptele Apostolilor* 15, 5-29) și până astăzi. Biserica în sine este un Sinod, stabilit de Hristos și călăuzit de Duhul Sfânt, conform cuvântului apostolic: „*părutu-s-a Duhului Sfânt și nouă*” (*Faptele Apostolilor* 15, 28). Prin Sinoadele Ecumenice și Locale, Biserica a binevestit și binevestește taina Sfintei Treimi, care s-a descoperit prin întruparea Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu. Lucrarea sinodală se continuă neîntrerupt în istorie prin sinoadele ulterioare, de autoritate universală, cum sunt, spre exemplu, Marele Sinod convocat de Marele Fotie, Patriarhul Constantinopolului (879-880) și Marile Sinoade convocate de Sfântul Grigorie Palama (1341, 1351, 1368), prin care s-a confirmat adevărul de credință, în special cu privire la purcederea Duhului Sfânt și participarea omului la energiile divine necreate. De asemenea, și prin Sfintele și Marile Sinoade din Constantinopol din anul 1484 pentru respingerea sinodului unionist de la Florența (1438-1439), cele din anii 1638, 1642 și 1691 pentru respingerea învățăturilor protestante, precum și cel din 1872 pentru condamnarea etnofiletismului ca erezie ecleziologică.

4. Sfințenia omului nu poate fi concepută în afara trupului lui Hristos, „*care este Biserica*” (*Efesenii* 1, 23). *Sfințenia izvorăște de la Cel ce este singurul Sfânt*. Ea este participarea omului la sfințenia lui Dumnezeu în „*comuniunea sfinților*”, după cum este propovăduită în ecfonismul rostit de preot în timpul Sfintei Liturghii: „*Sfintele sfinților*” și în răspunsul credincioșilor: „*Unul Sfânt, Unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl. Amin*”. În acest duh, Sfântul Chiril al Alexandriei subliniază faptul că Hristos, „*fiind Sfânt prin fire, ca Dumnezeu, (...) Se sfințește pentru noi în Sfântul Duh (...). Și (Hristos) făcea aceasta pentru noi, nu pentru Sine, ci pentru ca de la El și întru El, primind primul începutul sfințirii, harul sfințirii să treacă deci la tot neamul*” (*Comentariu la Evanghelia după Ioan*, 11, PG 74, 548).

Prin urmare, conform Sfântului Chiril, Hristos este „*persoana noastră comună*”, prin recapitularea întregului neam omenesc în umanitatea Sa proprie, „*căci noi toți eram în Hristos, și omenescul comun redobândește viața în Persoana Lui*” (*Comentariu la Evanghelia după Ioan*, 11, PG 73, 157-161), de aceea și este singurul izvor de sfințire a omului în Duhul Sfânt. În acest duh, sfințenia este participarea omului atât la taina Bisericii, cât și la Sfintele ei Taine, având în centru Sfânta Euharistie, care este „*o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu*” (*Romani* 12, 1). „*Cine ne va despărți pe noi de iubirea*

lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia? Precum este scris: Pentru Tine suntem omorâți toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere. Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori, prin Acela Care ne-a iubit” (Romani 8, 35-37). Sfinții întrupează identitatea eshatologică a Bisericii ca doxologie veșnică înaintea tronului pământesc și ceresc al „Împăratului slavei” (Psalmul 23, 7), închipuind Împărăția lui Dumnezeu.

5. Biserica Ortodoxă Universală (Sobornicească) este alcătuită din paisprezece Biserici locale Autocefale, recunoscute la nivel panortodox. Principiul autocefaliei nu poate funcționa în detrimentul principiului universalității (sobornicității) și al unității Bisericii. Considerăm că *înființarea Adunărilor Episcopale în Diaspora Ortodoxă*, alcătuite din toți episcopii recunoscuți canonic din fiecare regiune, care continuă să fie sub jurisdicțiilor lor canonice, de care depind astăzi, reprezintă un pas pozitiv în vederea organizării lor canonice, iar funcționarea acestor adunări asigură respectarea principiului eclesiologic al sinodalității.

II. Misiunea Bisericii în lume

6. *Lucrarea apostolică* și propovăduirea Evangheliei, cunoscută ca *misiune*, stau la baza identității Bisericii, ca păstrare și respectare a poruncii Domnului: „*Mergând învățați toate neamurile*” (Matei 21, 19). Aceasta este suflarea de viață, pe care o însuflă Biserica în societatea umană și care îmbisericește lumea prin Bisericile locale nou-înființate de pretutindeni. În acest duh, credincioșii ortodocși sunt și trebuie să fie apostoli ai lui Hristos în lume. Această misiune trebuie să fie îndeplinită nu agresiv, ci liber, în iubire și respect față de identitatea culturală a oamenilor și popoarelor. În acest demers trebuie să participe toate Bisericile Ortodoxe cu respectul cuvenit pentru ordinea canonică.

Participarea la Sfânta Euharistie este un izvor de râvnă apostolică pentru evanghelizarea lumii. Împărțându-ne din Sfânta Euharistie și rugându-ne pentru lume în adunare sfântă, suntem chemați să continuăm „*liturghia de după Liturghie*” și să oferim oamenilor mărturia despre adevărul de credință, ascultând de porunca clară a Domnului, dinaintea Înălțării Sale: „*Și Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului*” (Faptele Apostolilor 1, 8). Cuvintele de dinaintea dumnezeieștii împărțiri, „*Se frânge și Se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce Se frânge și nu Se desparte, Cel ce Se mănâncă pururea și niciodată nu Se sfârșește*”, subliniază faptul că Hristos, ca „*miel al lui Dumnezeu*” (Ioan 1, 29) și ca „*pâine a vieții*” (Ioan 6, 48), ni Se oferă ca Iubire veșnică, unindu-ne cu Dumnezeu și unul cu celălalt. Ne învățăm să împărțim darurile lui Dumnezeu și să ne oferim pe noi înșine tuturor după modul lui Hristos.

Viața creștinilor este mărturia nemincinoasă despre înnoirea tuturor în Hristos – „dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi” (2 Corinteni 5, 17) – și chemarea tuturor oamenilor de a participa personal întru libertate la viața veșnică, la harul Domnului nostru Iisus Hristos și la iubirea lui Dumnezeu Tatăl, pentru a experimenta comuniunea Sfântului Duh în Biserică. „Taina mântuirii se lucrează numai în cei ce vor; nu și în cei ce rămân sub stăpânirea care-i robește” (Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*, PG 90, 880). Re-evangelizarea poporului lui Dumnezeu în societățile contemporane secularizate, precum și evanghelizarea celor care nu L-au cunoscut încă pe Hristos, reprezintă datoria continuă a Bisericii.

III. Familia: Icoana iubirii lui Hristos față de Biserică

7. Biserica Ortodoxă consideră unirea indisolubilă de iubire dintre bărbat și femeie „taină mare... în Hristos și în Biserică” (Efeseni 5, 32), iar familia ce rezultă din aceasta, care constituie singurul garant pentru nașterea și creșterea copiilor, în conformitate cu planul dumnezeieștii economii, o consideră „mică biserică” (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Epistola către Efeseni*, 20, PG 62, 143), oferindu-i sprijinul pastoral corespunzător.

Criza contemporană a căsătoriei și familiei este rezultatul crizei libertății ca responsabilitate, al restrângerii acesteia la o realizare de sine orientată spre plăcere, al identificării ei cu mulțumirea de sine individualistă, cu autoizolarea și autonomia, și al pierderii caracterului sacramental al unirii bărbatului cu femeia, precum și al uitării etosului jertfelnic al iubirii. Societatea contemporană secularizată abordează căsătoria prin criterii pur sociologice și pragmatice, considerând-o o simplă formă de relație, (existentă) printre altele, cărora li se conferă dreptul la validitate instituțională.

Căsătoria este laboratorul vieții în iubire, hrănit de Biserică, și darul inegalabil al harului lui Dumnezeu. „Mâna din înălțime” a lui Dumnezeu, „Cel ce unește”, „este prezentă nevăzut și pe cei ce se însoțesc îi unește” cu Hristos și cu ceilalți. Cununile care se așază pe capul mirelui și al miresei, în timpul săvârșirii Tainei, trimit către dimensiunea de jertfă și dedicare deplină față de Dumnezeu și a unuia față de altul. De asemenea, face referire la viața Împărăției lui Dumnezeu, descoperind referința eshatologică a tainei iubirii.

8. Sfântul și Marele Sinod se adresează, cu iubire și grijă specială, copiilor și tuturor tinerilor. În mijlocul haosului definițiilor contradictorii ale identității din timpul copilăriei, Preasfânta noastră Biserică subliniază cuvintele Domnului: „De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor” (Matei 18, 3) și „Cine nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un prunc nu va intra în ea” (Luca 18, 17), precum și toate cele pe care le spune

Mântuitorul despre cei care îi „împiedică” (Luca 18, 16) pe copii să se apropie de El și despre cei care „îi smintesc” (Matei 18, 6).

Biserica le oferă tinerilor nu doar „sprijin”, ci și „adevărul” noii vieți divino-umane în Hristos. Tinerii ortodocși trebuie să conștientizeze că sunt purtători ai tradiției seculare și binecuvântate a Bisericii Ortodoxe. În același timp, ei sunt și continuatorii ei, care vor păzi plini de curaj și vor cultiva cu dinamism valorile veșnice ale Ortodoxiei pentru a oferi mărturia creștină datătoare de viață. Din rândul lor vor veni viitorii slujitori ai Bisericii lui Hristos. Așadar, tinerii sunt nu doar „viitorul” Bisericii, ci și expresia activă a vieții iubitoare de Dumnezeu și de oameni a Bisericii în prezent.

IV. Educația în Hristos

9. În zilele noastre, se observă noi tendințe în domeniul formării și educației referitoare la conținutul și obiectivele educației, la abordarea vârstei copilăriei, la rolul profesorului și al elevului, precum și în spațiul școlii contemporane. De vreme ce *educația nu se referă doar la ceea ce este omul, ci și la ceea ce trebuie să fie* și la conținutul responsabilității sale, este de la sine înțeles că imaginea pe care o avem cu privire la om și la sensul existenței sale ne determină viziunea cu privire la educația sa. Și Biserica Ortodoxă este problematizată de sistemul educațional secularizat și individualist dominant astăzi, care agasează generația tânără.

La baza grijii pastorale a Bisericii se află o educație care urmărește nu doar cultivarea intelectuală, ci și construirea și dezvoltarea întregii persoane umane ca unitate psihosomatică și spirituală, în conformitate cu principiul triptic: *Dumnezeu, om, lume*. Prin cuvântul său catehetic, Biserica Ortodoxă, cu multă grijă, cheamă poporul lui Dumnezeu și, în special, tinerii să participe conștient și activ la viața Bisericii, care cultivă în ei „*dorința desăvârșită*” a vieții în Hristos. Astfel, pleroma creștină află un sprijin existențial în comuniunea divino-umană a Bisericii și experimentează în aceasta perspectiva învietoare a îndumnezeirii prin har.

V. Biserica în fața provocărilor contemporane

10. Biserica lui Hristos se confruntă astăzi cu expresii extreme sau chiar provocatoare ale ideologiei secularizării, prezente în evoluțiile politice, culturale și sociale. Un element de bază al ideologiei secularizării a fost din totdeauna și rămâne până astăzi deplina autonomizare a omului față de Hristos și față de influența duhovnicească a Bisericii, prin identificarea arbitrară a Bisericii cu conservatorismul, precum și prin caracterizarea ei nefundamentată istoric ca fiind un pretins impediment în calea progresului și evoluției. În

societățile secularizate contemporane, omul, îndepărtat de Dumnezeu, identifică libertatea sa și sensul vieții sale cu autonomia absolută și eliberarea de scopul său veșnic, având ca rezultat o serie de neînțelegeri și interpretări greșite intenționate asupra tradiției creștine. Astfel, dăruirea de sus a libertății în Hristos și ajungerea la „*măsura vârstei deplinătății lui Hristos*” (*Efeseni* 4, 13) este considerată ca potrivnică tendințelor omului de mântuire proprie. Iubirea jertfelnică este apreciată ca fiind incompatibilă cu individualismul, în timp ce caracterul ascetic al etosului creștin este considerat ca o provocare de nesuportat în calea fericirii individului.

Identificarea Bisericii cu conservatorismul, incompatibil cu progresul civilizației, este arbitrară și improprie, de vreme ce conștiința identității popoarelor creștine poartă pecetea de neșters a contribuției diacronice a Bisericii, nu doar asupra moștenirii lor culturale, ci și asupra dezvoltării sănătoase a civilizației seculare, în general, de vreme ce Dumnezeu l-a așezat pe om ca administrator (iconom) al creației divine și colaborator al Său în lume. În locul „*omului-dumnezeu*”, *Biserica Ortodoxă îl așază pe „Dumnezeu-Omul” ca măsură ultimă a tuturor*: „*Nu vorbim de om îndumnezeit, ci de Dumnezeu întrupat*” (Sfântul Ioan Damaschin, *Expunere exactă a credinței ortodoxe*, III, 2, PG 94, 988). Biserica arată adevărul mântuitor al lui Dumnezeu-Omul și al Trupului Său, Biserica, drept loc și mod al vieții în libertate, ca „*ținere a adevărului în iubire*” (*Efeseni* 4, 15) și ca participare, încă de pe pământ, la viața lui Hristos Cel înviat. Caracterul divino-uman, „*nu din lumea aceasta*” (*Ioan* 18, 36), al Bisericii, care alimentează și călăuzește prezența și mărturia ei „*în lume*”, este incompatibil cu orice mod de conformare a Bisericii față de lume (*Romani* 12, 12).

11. Prin dezvoltarea contemporană a științelor și a tehnologiei, viața noastră se schimbă fundamental. Iar ceea ce aduce schimbare în viața omului necesită discernământ, pe de o parte, de vreme ce, pe lângă beneficiile semnificative, cum sunt, spre exemplu, facilitarea vieții cotidiene, tratarea cu succes a unor boli grave și explorarea spațiului, ne confruntăm, de asemenea, cu efectele negative ale progresului științific. Există pericolul manipulării libertății umane, al folosirii omului ca simplu mijloc, al pierderii treptate a tradițiilor valoroase, al amenințării sau chiar al distrugerii mediului împrejurător.

Din nefericire, știința, prin însăși firea ei, nu dispune de mijloacele necesare pentru prevenirea și rezolvarea multora dintre problemele pe care le produce direct sau indirect. *Cunoașterea științifică nu motivează voința morală a omului*, care, deși cunoaște pericolele, continuă să acționeze ca și cum nu le-ar cunoaște. Răspunsul la problemele existențiale și morale importante ale omului, la sensul veșnic al vieții sale și al lumii nu poate fi oferit fără o abordare spirituală.

12. În epoca noastră, este foarte răspândit entuziasmul pentru evoluțiile impresionante din domeniile biologiei, geneticii și neurofiziologiei. Este vorba de realizări științifice, ale căror aplicare pe scară largă poate produce dileme serioase

de ordin antropologic și moral. *Utilizarea necontrolată a biotehnologiei la începutul, pe durată și la sfârșitul vieții, pune în pericol deplinătatea autentică a acesteia.* Omul este încercat tot mai intens cu propria sa fire într-un mod extrem și periculos. Există pericolul transformării sale într-o mașină biologică, într-o unitate socială impersonală sau într-un dispozitiv de gândire controlată.

Biserica Ortodoxă nu poate rămâne pe marginea discuțiilor unor aspecte antropologice, morale și existențiale atât de importante. Ea se sprijină pe criterii învățate de Dumnezeu, descoperind relevanța antropologiei ortodoxe în fața răsturnării contemporane a valorilor. Biserica noastră poate și trebuie să exprime în lume conștiința ei profetică în Iisus Hristos, Care prin întrupare a luat asupra Sa omul întreg și reprezintă Prototipul absolut al înnoirii neamului omenesc. Ea subliniază sacralitatea vieții și calitatea omului de persoană, încă din momentul conceperii. Dreptul de a da naștere este primul dintre drepturile omului. În calitate de comuniune divino-umană, în care fiecare om reprezintă o unitate unică, destinată pentru comuniunea personală cu Dumnezeu, Biserica se împotrivesc oricărei tentative de obiectivare a omului, de transformare a sa într-o cantitate măsurabilă. Nu este permis niciunui rezultat științific să atingă demnitatea omului și scopul său divin. Omul nu este definit numai de genele sale.

Pe această temelie se fundamentează *bioetica* din punctul de vedere ortodox. Într-o epocă în care imaginile despre om sunt conflictuale, bioetica ortodoxă, în opoziție cu viziunile antropologice seculare autonome și reduționiste, subliniază crearea omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și destinul său veșnic. Astfel, ea contribuie la îmbogățirea discuțiilor filosofice și științifice asupra aspectelor bioetice prin antropologia biblică și experiența spirituală a Ortodoxiei.

13. Într-o societate modală, orientată către „*a avea*” și spre individualizare, Biserica Ortodoxă Universală (Sobornicească) evidențiază adevărul vieții în Hristos și conforme cu Hristos, concretizate în mod liber în viața cotidiană a fiecărui om prin lucrările sale „*până seara*” (*Psalmul 103, 23*), prin care acesta devine împreună-lucrător cu Părintele cel veșnic – „*împreună-lucrători suntem cu Dumnezeu*” (*1 Corinteni 3, 9*) – și cu Fiul Său, „*Tatăl Meu până acum lucrează și Eu lucrez*” (*Ioan 5, 17*). Harul lui Dumnezeu sfințește prin Duhul Sfânt lucrările mâinilor omului, care împreună-lucrează cu Dumnezeu, descoperind în acestea afirmarea vieții și a comuniunii umane. Aici se încadrează și asceza creștină, care se diferențiază fundamental de orice ascetism dualist, care îl îndepărtează pe om de viață și de semenii. *Asceza creștină și înfrânarea*, care îl leagă pe om de viața sacramentală a Bisericii, nu privesc doar viața monahală, ci caracterizează viața eclezială în toate manifestările ei, ca mărturie tangibilă a prezenței duhului eshatologic în viețuirea binecuvântată a credincioșilor.

14. *Rădăcinile crizei ecologice sunt de ordin spiritual și moral*, prezente înlăuntrul inimii fiecărui om. În ultimele secole, această criză a devenit mai

acută din cauza diferitelor diviziuni provocate de patimile omenești precum lăcomia, avariția, egoismul și rapacitatea și de consecințele lor asupra planetei, cum este cazul schimbărilor climatice, care amenință într-o măsură tot mai mare mediul înconjurător, „casa” noastră comună. Ruptura în relația omului și a creației este o pervertire a utilizării autentice a creației lui Dumnezeu. Abordarea problemei ecologice pe baza principiilor tradiției creștine necesită nu doar pocăință pentru păcatul exploatării resurselor naturale ale planetei, adică o schimbare fundamentală a gândirii și comportamentului, ci și ascetism, ca antidot al consumismului, al divinizării nevoilor și al posesivității. Presupune, de asemenea, marea noastră responsabilitate de a transmite generațiilor viitoare un mediu înconjurător viabil și de a-l utiliza după voia și binecuvântarea divină. În Tainele Bisericii, este afirmată creația, iar omul este întărit să acționeze ca administrator (iconom), păzitor și „preot” al creației, înaintând-o Creatorului în chip doxologic – „*Ale Tale dintru ale Tale, Ție Ți aducem de toate și pentru toate*” – și cultivând o relație euharistică cu creația. Această abordare evanghelică și patristică ortodoxă ne atrage atenția și asupra dimensiunilor sociale și a consecințelor tragice ale distrugerii mediului înconjurător.

VI. Biserica în fața globalizării, a fenomenelor extreme de violență și migrație

15. *Ideologia contemporană a globalizării*, care este impusă tacit și se extinde rapid, provoacă deja șocuri puternice în economie și societate la scară mondială. Impunerea acesteia a creat noi forme de exploatare sistematică și de nedreptate socială, a programat neutralizarea treptată a impedimentelor din partea tradițiilor naționale, religioase, ideologice, precum și a altor tradiții. Deja a condus la slăbirea sau chiar la degradarea totală a realizărilor sociale, desigur, sub pretextul unei nevoi de reconstruire a economiei mondiale, lărgind, astfel, distanța dintre bogați și săraci, dinamitând coeziunea socială a popoarelor și alimentând noi focare de tensiune în lume.

Împotriva omogenizării nivelatoare și impersonale promovată de globalizare, precum și împotriva extremelor naționalismului (etnofiletismului), Biserica Ortodoxă propune protejarea identității popoarelor și întărirea identității locale. Ca exemplu alternativ pentru unitatea umanității, ea propune organizarea articulată a Bisericii pe baza egalității Bisericilor locale. Biserica se opune amenințării provocatoare asupra omului contemporan și a tradițiilor culturale ale popoarelor, pe care o implică globalizarea și principiul „autonomiei economice” sau al economismului, adică autonomizarea economiei față de nevoile vitale ale omului și transformarea ei într-un scop în sine. *Biserica propune o economie viabilă, fundamentată pe principiile evanghelice*. Astfel, ghidată de cuvântul Domnului că „*nu numai cu pâine va trăi omul*” (Luca 4,

4), Biserica nu corelează progresul umanității doar cu creșterea nivelului de trai sau cu dezvoltarea economică, în detrimentul valorilor spirituale.

16. Biserica nu se implică în politică în sensul strict al cuvântului. Însă, ca grijă purtată față de om și față de libertatea sa spirituală, mărturia ei este esențial politică. *Cuvântul Bisericii a fost întotdeauna distinct și va rămâne mereu o intervenție benefică pentru binele umanității.* Bisericile Ortodoxe locale sunt chemate astăzi să clădească o nouă formă de solidaritate constructivă cu statul secular de drept, în noul cadru al relațiilor internaționale, conform învățaturii biblice: „*Dați Cezarului cele ce sunt ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu*” (Matei 22, 21). Solidaritatea aceasta trebuie să păstreze identitatea specifică atât a Bisericii, cât și a statului, și să asigure cooperarea lor onestă pentru a proteja valoarea unică a omului și drepturile sale care decurg din aceasta și pentru a asigura dreptatea socială.

Drepturile omului se află astăzi în centrul politicii ca răspuns la crizele și revoltele sociale și politice actuale și pentru protejarea libertății individului. Abordarea drepturilor omului de Biserica Ortodoxă se centrează pe pericolul reducerii dreptului individual la individualism și la o cultură a revendicării drepturilor. O astfel de pervertire funcționează în detrimentul conținutului social al libertății, conduce la transformarea arbitrară a drepturilor în pretenții de fericire și la ridicarea la rang de „valoare universală” a identificării precare a libertății cu libertinajul individual, ceea ce subminează temelia valorilor sociale, a familiei, a religiei, a națiunii, și amenință valorile morale fundamentale.

Înțelegerea ortodoxă a omului se opune, așadar, divinizării arogante a omului și a drepturilor lui, precum și înjosirii umiltoare a persoanei umane în structurile economice, sociale, politice și comunicaționale contemporane. Tradiția Ortodoxiei este un izvor nesecat de adevăruri pentru om. Nimeni nu a cinstit omul și nu s-a îngrijit de el precum au făcut Hristos, Dumnezeu-Omul, și Biserica Sa. Un drept fundamental al omului este protejarea principiului libertății religioase sub toate aspectele ei, și anume, libertatea conștiinței, credinței, cultului și a tuturor expresiilor individuale sau colective ale libertății religioase. Acesta include și dreptul fiecărui credincios de a-și manifesta credința liber de orice intervenție a statului, precum și libertatea predării publice a religiei și condițiile de funcționare a comunităților religioase.

17. Astăzi experimentăm o creștere a fenomenelor crude de violență în numele lui Dumnezeu. Explozia fundamentalismului în sânul religiilor riscă să conducă la dominarea părerii că fundamentalismul aparține esenței fenomenului religios. Însă, adevărul este că *fundamentalismul*, ca „*râvnă, dar fără cunoștință*” (Romani 10, 2) *reprezintă expresia unei religiozități morbide.* Creștinul adevărat, după modelul Domnului răstignit, se jertfește pe sine și nu jertfește pe alții și, de aceea, este cel mai aspru critic al fundamentalismului

de orice origine. Dialogul interreligios sincer contribuie la dezvoltarea încrederii reciproce, la promovarea păcii și reconcilierii. Biserica depune eforturi pentru ca „*pacea de sus*” să fie mai tangibilă pe pământ. Adevărata pace nu se dobândește cu puterea armelor, ci doar prin intermediul dragostei, care „*nu caută ale sale*” (1 Corinteni 13, 5). Uleiul credinței trebuie folosit pentru a alina și vindeca rănilor altora și nu pentru a reaprinde noi focare de ură.

18. *Biserica Ortodoxă urmărește cu durere și rugăciune și ia act de marea criză umanitară contemporană*: extinderea violenței și a conflictelor armate, persecutarea, exilarea și uciderea membrilor minorităților religioase, expulzarea forțată a familiilor din căminele lor, tragedia traficului de persoane, violarea drepturilor fundamentale ale persoanelor și ale popoarelor, convertirile forțate. Ea condamnă categoric răpirile, torturile și execuțiile atroce. Ea denunță distrugerea locașurilor de cult, a simbolurilor religioase și a monumentelor culturale.

Biserica Ortodoxă este îngrijorată, în special, de situația creștinilor și a altor minorități etnice și religioase persecutate în Orientul Mijlociu. Ea adresează un apel, mai ales, către guvernele din regiune, pentru protejarea populațiilor creștine – ortodocși, vechi orientali și ceilalți creștini – care au supraviețuit în leagănul creștinismului. Creștinii autohtoni și celelalte populații au dreptul inalienabil de a rămâne în țările lor ca cetățeni cu drepturi egale.

Așadar, îi îndemnăm pe toți cei implicați, indiferent de convingerile lor religioase, să lucreze pentru reconciliere și pentru respectarea drepturilor omului, în special pentru protejarea darului divin al vieții. Trebuie ca războiul și vărsările de sânge să înceteze, trebuie să domine dreptatea, pentru a restaura pacea și pentru a fi posibilă întoarcerea celor exilați în pământurile lor strămoșești. Ne rugăm pentru pace și dreptate în țările încercate ale Africii și în Ucraina. Repetăm mai accentuat în cadrul Sinodului apelul către cei responsabili de a-i elibera pe cei doi arhieri răpiți din Siria: Paul Yazigi și Ioan Ibrahim. Ne rugăm pentru eliberarea tuturor semenilor noștri care sunt luați ostatici sau se află în captivitate.

19. *Problema actuală a refugiaților și migranților*, mereu în creștere din motive politice, economice și climatice, se află în centrul atenției mondiale. Biserica Ortodoxă s-a îngrijit mereu și se îngrijește continuu de cei persecutați, de cei în pericol și în nevoi, bazându-se pe cuvintele Domnului: „*Flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; Gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine*” (Matei 25, 35-36) și „*Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut*” (Matei 25, 40). În tot decursul istoriei, Biserica s-a aflat alături de cei „*osteniți și împovărați*” (Matei 11, 28). Activitatea filantropică a Bisericii nu s-a limitat niciodată la facerea de bine în funcție de circumstanțe față de cel în nevoi sau de cel suferind, ci a căutat,

mai degrabă, să elimine cauzele care provoacă problemele sociale. „*Lucrarea slujirii*” Bisericii (*Efeseni* 4, 12) este recunoscută de către toți.

Deci, mai întâi de toate, facem apel către cei care au puterea de a elimina cauzele producerii crizei refugiaților să ia deciziile pozitive necesare. Facem apel la autoritățile civile, la credincioșii ortodocși și la ceilalți cetățeni ai țărilor în care aceștia s-au refugiat și continuă să se refugieze să le ofere orice ajutor posibil, chiar și din pușinul lor.

VII. Biserica: mărturisire în dialog

20. Biserica manifestă sensibilitate față de cei care au întrerupt comuniunea cu ea și interes față de cei care nu înțeleg glasul ei. Conștientă că ea reprezintă prezența vie a lui Hristos în lume, Biserica transformă iconomia dumnezeiască în fapte concrete, prin toate mijloacele disponibile, pentru a oferi o mărturie vrednică de crezare a adevărului, în rigoarea (acriția) credinței apostolice. În acest spirit al înțelegerii datoriei de a mărturisi și de a oferi, *Biserica Ortodoxă a conferit din totdeauna o importanță majoră dialogului*, în special cu creștinii eterodocși. Prin intermediul acestui dialog, ansamblul lumii creștine cunoaște mai bine Ortodoxia și veridicitatea tradiției ei. De asemenea, cunoaște că Biserica Ortodoxă nu a acceptat niciodată minimalismul teologic și nici contestarea tradiției dogmatice și a etosului ei evanghelic. Dialogurile intercreștine funcționează ca o oportunitate pentru Ortodoxie de a-și arăta respectul față de învățătura Părinților să de a oferi o mărturie vrednică de crezare a tradiției autentice a Bisericii celei Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească. Dialogurile purtate de Biserica Ortodoxă nu au însemnat niciodată, nu înseamnă și nici nu vor însemna niciodată un compromis în materie de credință. Aceste dialoguri sunt o mărturisire cu privire la Ortodoxie, fundamentată pe mesajul evanghelic „*veniți și vedeți*” (*Ioan* 1, 46) că „*Dumnezeu este iubire*” (*1 Ioan* 4, 8).

În acest duh, Biserica Ortodoxă din cuprinsul lumii, fiind manifestarea Împărăției lui Dumnezeu în Hristos, trăiește întreaga taină a dumnezeieștii iconomii în viața ei sacramentală, centrată întotdeauna pe Sfânta Euharistie, în care ne oferă nu o hrană perisabilă și stricăcioasă, ci însuși Trupul dătător de viață al Stăpânului, „*pâinea cea cerească*”, „*care este leacul nemuririi și doctorie pentru a nu muri, ci a trăi veșnic în Dumnezeu prin Iisus Hristos, curățire care depărtează răul*” (Sfântul Ignatie Teoforul, *Epistola către Efeseni*, XX, PG 5, 756). *Sfânta Euharistie constituie cel mai central element al funcționării sinodale a trupului eclezial*, precum și adevărul autentică a dreptei credințe (Ortodoxiei) a Bisericii, după cum propovăduiește și Sfântul Irineu de Lyon: „*Învățătura noastră este în acord cu Euharistia, iar Euharistia certifică învățătura noastră*” (*Împotriva ereziilor*, IV, 18, PG 7, 1028).

Vestind Evanghelia la toată lumea, după porunca Domnului, „Și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile” (Luca 24, 47), avem datoria ca pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm și să ne iubim unii pe alții, mărturisind într-un gând „pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea deoștiună și nedespărțită”. Adresând acestea în Sinod către fiii Preasfintei noastre Biserici Ortodoxe din întreaga lume, precum și întregii lumi, urmând Sfinților Părinți și rânduielilor sinodale de a păstra credința primită de la părinții noștri și de „a ne angaja în facerea de bine” în viața noastră cotidiană, cu nădejdea „învierii de obște”, slăvim Dumnezeirea în Trei Ipostasuri cu cântări dumnezeiești: **„Părinte Atotțiitorule și Cuvinte și Duhule, fire ceea ce ești Una în trei Ipostasuri și dumnezeiască. Întru Tine ne-am botezat și pe Tine Te binecuvântăm întru toți vecii”** (Canonul Paștilor, cântarea a 8-a).

† Bartolomeu al Constantinopolului, Președinte

† Teodor al Alexandriei

† Teofil al Ierusalimului

† Irineu al Serbiei

† Daniel al României

† Hrisostom al Noii Iustiniane și al întregului Cipru

† Ieronim al Atenei și al întregii Elade

† Sava al Varșoviei și al întregii Polonii

† Anastasie al Tiranei și al întregii Albanii

† Rastislav al Prešovului și al întregii Cehii și Slovaciei

Delegația Patriarhiei Ecumenice

Delegația Patriarhiei Alexandriei

Delegația Patriarhiei Ierusalimului

Delegația Bisericii Serbiei

Delegația Bisericii României

Delegația Bisericii Ciprului

Delegația Bisericii Greciei

Delegația Bisericii Poloniei

Delegația Bisericii Albaniei

Delegația Bisericii Cehiei și Slovaciei